

Arbetsmiljöansvaret för tillfällig/extern personal

Hur ska arbetsmiljöarbetet fungera för arbetstagare på arbetsplatser vid inhyrning/inlåning eller entreprenad?

Vägledning för skyddsombud på arbetsplatsen

Hur ska arbetsmiljöarbetet fungera för arbetstagare på arbetsplatser vid inhyrning/inlånning eller entreprenad?

1. I detta dokument benämns dessa enligt följande:
 - inhyraren i förhållande till den inhyrda personalen från bemanningsföretaget;
 - inlånaren i förhållande till personal som lånats in från ett annat företag;
 - uppdragsgivaren eller beställaren i förhållande till entreprenörens anställda.
2. Nedan skildras i form av en vägledning de skyldigheter företaget har ur arbetsmiljösynpunkt antingen såsom inhyrare av arbetskraft eller inlånare av arbetskraft eller beställare av entreprenad, samt de rättigheter och befogenheter som skyddsombudet på arbetsplatsen har.

Inhyrarens skyldigheter enligt arbetsmiljölagen (AML) i förhållande till den inhyrda arbetskraften

Regler

Utgångspunkten är 3 kap. 12 § andra stycket AML som kopplar på reglerna i 3 kap 2–3 §§ AML plus bland annat föreskrifterna i AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM), AFS 2009:02 Arbetsplatsens utformning, AFS 2012:2 Belastningsergonomi, AFS 2011:19 Kemiska arbetsmiljörisker och AFS 2005:6 Medicinska kontroller i arbetslivet. Andra viktiga föreskrifter från Arbetsmiljöverket är Asbest AFS 2006:1, Användning av arbetsutrustning AFS 2006:4 och Gravid och ammande arbetstagare AFS 2007:5.

Tänk på att det på olika förbundsområden kan finnas avtalade regler om arbetsmiljö som skyddsombudet har att följa utöver de regler som framgår av arbetsmiljölagsstiftningen.

Före inhyrningen

Klara ut det delade ansvaret: Eftersom en in-/uthyrning innebär ett delat arbetsmiljöansvar beträffande den in-/uthyrda personalen ska det klaras ut inför uthyrningen/inhyrningen mellan uthyraren och inhyraren hur SAM ska skötas. Inhyrarens ansvar enligt SAM för inhyrd personal är inget uthyrare och inhyrare kan avtala bort.

- Här gäller tvingande regler. Vad det handlar om är att konkret beskriva vad in- och uthyrare har för roller och uppgifter under in-/uthyrningen. Ett exempel är att uthyraren har till uppgift att innan uthyrningen närmare undersöka inhyrarens arbetsställe ur arbetsmiljösynpunkt och de krav som kommer att ställas på den uthyrda personalen. Ett annat är att inhyraren ansvarar för introduktion och instruktion om arbetet och om de

risker som är förenade med arbetet och hur den inhyrda ska göra för att undvika riskerna. Ett tredje är att uthyraren regelbundet kommer att besöka arbetsplatsen under uthyrningen samt att inhyraren vid allvarliga skador och tillbud som drabbar den inhyrda personalen kommer att underrätta uthyraren om detta och att uthyraren i sin tur ska rapportera till Arbetsmiljöverket

- Inhyrda arbetsgivaren ska utreda orsaken till inträffad ohälsa, olycksfall och allvarliga tillbud som drabbat den inhyrda personalen;

Nedan behandlas det som rör den inhyrda arbetsgivaren ansvar enligt SAM på arbetsstället. Skyddsombudet ska endast ställa krav på åtgärder till den inhyrda arbetsgivaren på arbetsstället.

Inhyraren ska dessutom i förväg planera för inhyrningen genom att:

- fastställa vad som krävs ifråga om utbildning och kunskap rörande det arbete som inhyrningen avser och vilken introduktion som ska ges till de inhyrda;
- bedöma vad det kan finnas för risker med det arbete som inhyrningen avser och vad som krävs för att undgå dessa risker och vilka instruktioner som ska ges till de inhyrda arbetstagarna om detta;
- informera uthyraren om det ovan nämnda samt efterhöra med uthyraren om de arbetstagare som ska uthyras till inhyraren har tillräckliga kunskaper för arbetet hos inhyraren;
- arbetsgivaren (alltså inhyraren på arbetsplatsen) ska samråda med skyddsombudet inför kommande inhyrning – detta innebär att skyddsombudet ska informeras om den planerade inhyrningen och delta i planeringen inför inhyrningen;
- se till att arbetsmiljöpolicyn också omfattar arbete som utförs av inhyrd personal;
- fastställa rutiner för hur och när undersökning och riskbedömning av de inhyrda arbetstagarnas arbetsmiljö enligt SAM ska ske;
- bestämma vem hos inhyraren som ger de inhyrda erforderliga instruktioner om arbetet och dess risker innan arbetet hos inhyraren påbörjas;
- bestämma vilken personlig skyddsutrustning och arbetsutrustning som de inhyrda kan behöva för arbetet;
- fastställa rutiner för utredning när inhyrd personal drabbas av ohälsa eller olycksfall;
- fastställa rutiner för arbetsanpassning som omfattar inhyrd arbetstagare i de fall den skadade arbetstagaren kan fortsätta arbeta med samma arbete som tidigare;
- vid arbete med farliga ämnen hos inhyraren exempelvis hårdplatser, asbest et cetera, kontrollera att hälsoundersökning har genomförts av uthyraren (de inhyrdas arbetsgivare), och för det fall ingen hälsoundersökning har genomförts inför inhyrningen ansvara för att detta

sker innan arbetet påbörjas av exempelvis inhyrarens företagshälsovård (FHV);

- upphandla avtal om FHV som också omfattar den inhyrda personalen; samt
- informera den egna personalen om inhyrningen.

Under inhyrningen

Under inhyrningen ska inhyraren:

- i det förebyggande arbetsmiljöarbetet enligt SAM behandla den egna arbetskraften och den inhyrda på samma sätt;
- dokumentera arbetsplatsens arbetsmiljöpolicy, samt dokumentera rutiner, uppgiftsfördelning och uppföljning, om antalet arbetstagare är minst tio; dokumentationen ska omfatta även de inhyrda;
- se till att de inhyrda arbetstagarna och deras arbetsmiljö hos inhyraren omfattas av de regelbundna undersökningarna, riskbedömningarna och uppföljningarna enligt SAM och fastställda rutiner och att detta genomförs på samma sätt för den inhyrda arbetskraften som för den egna;
- vid förekomst av risker i den inhyrda personalens arbetsmiljö omedelbart åtgärda dem om så kan ske, eller i annat fall planlägga hur riskerna kan undanröjas eller minskas genom upprättande av en handlingsplan; riskbedömning och handlingsplaner rörande de inhyrdas arbetsmiljö ska dokumenteras av inhyraren;
- vid arbete med farliga ämnen hos inhyraren exempelvis hårdplatser, asbest et cetera ska den inhyrda arbetsgivaren kontrollera att arbetstagaren har genomgått erforderlig hälsoundersökning innan arbetet påbörjas. Om uthyraren inte har tillsatt detta inför uthyrning ska den inhyrda arbetsgivaren se till att arbetstagaren erhåller hälsoundersökning innan arbetet påbörjas. Dessutom har den inhyrda arbetsgivaren ansvar för att det genomförs regelbundna hälsoundersökningar under arbetets gång;
- om den inhyrda personalen råkar ut för en allvarlig skada eller ett allvarligt tillbud, underrätta uthyraren om det inträffade och överlämna till uthyraren att göra anmälan till Arbetsmiljöverket enligt 2 § i arbetsmiljöförordningen (från och med den 1 juli 2014 enligt 3 kap. 3 a § AML; anmälningsskyldigheten har flyttats från arbetsmiljöförordningen till en ny bestämmelse i AML som träder i kraft då);
- utreda orsaken till inträffad ohälsa, olycksfall och allvarliga tillbud som drabbat den inhyrda personalen; samt
- ge möjlighet för den inhyrda personalen att medverka vid personalmöten hos inhyraren.

Efter inhyrningen

Efter inhyrningen ska inhyraren/uthyraren följa upp och utvärdera inhyrningen ur arbetsmiljösynpunkt och åtgärda eventuella brister.

Företagets skyldigheter enligt AML såsom inlånare i förhållande till den inlånade arbetskraften

Regler

Några särskilda regler i arbetsmiljölagstiftningen som tar sikte just på inlåning och utlåning av arbetskraft finns inte. LOs och förbundens synsätt rent generellt är att det är inlånaren som har det direkta arbetsmiljöansvaret för de inlånade arbetstagarna i det systematiska arbetsmiljöarbetet på samma sätt som vid inhyrning.

Före, under och efter inlåningen

Företaget såsom inlånare har att iaktta samma skyldigheter som gäller vid inhyrning, se avsnitten ovan om Före inhyrningen, Under inhyrningen och Efter inhyrningen.

Uppdragsgivarens (beställarens) skyldigheter enligt AML i förhållande till de entreprenadanställda som ska utföra arbete i beställarens verksamhet

Regler

Utgångspunkten är 3 kap. 12 § första stycket AML rörande beställarens ansvar för fasta och rörliga anordningar som ska användas av entreprenören. Med avseende på detta gäller reglerna i 3 kap 2–3 §§ AML plus föreskrifterna i AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM). Andra regler som är tillämpliga är reglerna om samordningsansvaret på gemensamt arbetsställe i 3 kap. 6–7 g §§ AML.

Före entreprenadens igångsättande ska beställaren planera entreprenadarbetet genom att

- bedöma om den planerade entreprenadverksamheten på beställarens arbetsställe kan innebära risker för den egna personalen och vad som krävs för att eliminera eller förminska dessa risker och vilka instruktioner som ska ges till den egna personalen om detta;
- undersöka och göra riskbedömning för de entreprenadanställda rörande de fasta och rörliga anordningar som ska komma att användas av de entreprenadanställda;
- planera och fastställa det samordningsansvar som beställaren har att iaktta;
- samråda med skyddsombudet om den kommande entreprenaden, innebärande att beställaren informerar om den planerade entreprenaden och låter skyddsombudet delta i planeringen inför den entreprenadverksamhet som ska ske på arbetsstället; samt
- informera den egna personalen om den entreprenadverksamhet som ska ske på arbetsstället.

Under entreprenaden ska beställaren

- fortlöpande undersöka och bedöma riskerna för den egna personalen med att ha två verksamheter samtidigt på samma arbetsställe;
- fortlöpande undersöka och bedöma riskerna med avseende på de fasta och rörliga anordningar som de entreprenadanställda använder; samt
- ansvara för att samordningsansvaret kan fullföljas och att beställarens och entreprenörens verksamheter är samordnade ur arbetsmiljösynpunkt.

Skyddsombudet hos det företag som också är inhyrare eller inlånare av arbetskraft från ett annat företag eller beställare av entreprenör

Tänk på vikten av att företaget är underrättat om att du är skyddsombud på detta arbetsställe. Underrättelsen ska innehålla de erforderliga uppgifterna om uppdraget (6 kap. 14 § AML och 10 § AMF). Ny underrättelse ska alltid lämnas inför en ny mandatperiod.

Skyddsombudets rättigheter och befogenheter i olika situationer

Skyddsombudet ska alltid uppmärksamma om det på arbetsplatsen finns inhyrd/inlånad personal alternativt entreprenadanställda.

- Skyddsombudet bevakar arbetsmiljön inte bara för inhyrarens egen personal utan även arbetsmiljön för den som är inhyrd/inlånad. I ett skyddsombuds uppdrag ingår även att delta i planering av de förändringar som kan bli aktuella rörande inhyrds/inlånades arbetsmiljö samt att få ta del av erforderliga handlingar.
- Skyddsombudet på arbetsplatsen bevakar de entreprenadanställdas arbetsmiljö enbart med avseende på att förebygga att de utsätts för risker på grund av bristfälliga fasta och rörliga anordningar.
- Skyddsombudets rätt att delta i det systematiska arbetsmiljöarbetet (inbegripet även de inhyrda/inlånade) innebär:
 - att delta vid regelbundna undersökningar och kontroller av arbetsmiljön och att göra riskbedömningar;

- att delta vid de riskbedömningar som ska göras inför planerade förändringar;
- att delta i utredningar vid inträffade ohälsa, olycksfall eller allvarligt tillbud;
- att delta vid upprättade av handlingsplaner och uppföljningar.
- Skyddsombudets rätt att delta i det systematiska arbetsmiljöarbetet avseende de entreprenadanställda innebär:
 - att delta vid regelbundna undersökningar och kontroller av arbetarskyddet rörande fasta och tekniska anordningar och att göra riskbedömningar;
 - att delta vid de riskbedömningar som ska göras inför planerade förändringar rörande fasta och tekniska anordningar;
 - att delta i utredningar vid inträffade ohälsa, olycksfall eller allvarligt tillbud på grund av bristfälliga fasta och tekniska anordningar;
 - att delta vid upprättade av handlingsplaner och uppföljningar.
- Om det finns inhyrd/inlånad alternativt entreprenadanställd arbetskraft som skyddsombudet inte känt till tidigare, ska skyddsombudet informera sig om deras arbetsmiljö och i vad mån de fått tillräckliga instruktioner. Skyddsombudet ska samtidigt informera dem om att hon/han är skyddsombud på arbetsstället. Vid entreprenad är skyddsombudet de entreprenadanställdas skyddsombud enbart i skyddsfrågor som rör fasta och rörliga anordningar som finns på arbetsstället och som företaget (beställaren) råder över.
- Skyddsombudet har enligt 6 kap. 7 § AML rätt att stoppa arbetet även för inhyrd/inlånad arbetskraft när denna arbetskraft är utsatt för omedelbar och allvarlig fara för liv eller hälsa, när ensamarbete som är särskilt riskfyllt förekommer och när inhyraren/inlånaren bryter mot meddelat förbud av Arbetsmiljöverket.
- Utöver det som angetts ovan har skyddsombudet de befogenheter och rättigheter som följer av AML såsom till exempel informationsrätt och hänvändelserätt. Tänk också på att det vid utförande av uppdraget som skyddsombud har föreligger skillnad mellan inhyrning/inlåning och entreprenad.